

Årbok
for
Nord-Østerdalen
2018

Anno Musea i Nord-Østerdalen

Årbok for Nord-Østerdalen

utgis av Anno Musea i Nord-Østerdalen, et regionalt museum for kommunene Rendalen, Follidal, Alvdal, Tynset, Tolga og Os.

Museet er en avdeling i Anno, Museene i Hedmark.

Redaksjon

Arild Alander og Bersvend Salbu

Redaksjonens adresse

Anno Musea i Nord-Østerdalen

Museumssenteret Ramsmoen

Kongsveien 6, 2500 Tynset

Tlf. 477 57 253

E-post: nord@annomuseum.no

Hjemmeside: www.annomuseum.no/nord

Produksjon

Smith Reklame v/ Per Roar Øian, 2500 Tynset.

Forside

Trøye til militæruniform fra midten av 1700-tallet, i samlingene til Anno Musea i Nord-Østerdalen. Trøya (kalles egentlig kjol) hørte til uniforma til «Det Østerdalske Companie» av «Det Søndenfjeldske Skie-Løber Corps». Dette var igjen en del av «Det Oplandske nationale infanteriregiment». Uniforma kom med et nytt uniformsreglement i 1717. Den bestod av rød kjol, kortere og videre enn de vanlige soldatkjolene, med blåe bukser og blåe strømper til. Hodeplagget varierte mellom hatt og kabuse (lue).

Et spørsmål blir da om de norske soldatene som sloss i Tyllidalen i jula 1718 hadde rukket å ta i bruk den nye uniforma med denne jakka.

Kartet i bakgrunnen er et håndtegnet såkalt kompanikart: «Situations Carte Over det Første Oplandske Hr. General Major de Richaus Regimente med Underliggende Trende Søndenfjeldske Skiløber Compagniers Districter», tegnet av Ejner Ejnensen. Det er datert og signert «Christiania den 20. Marti 1749». Det er henta fra nettsida «Historiske kart» på Kartverkets nettsted.

ISSN 0333-3140

ISBN 978-82-91592-34-3

Innhold

	Forord	4
<i>Olav Larsen</i>	Gammeltraktoren	5
<i>Jon Olav Ryen</i>	Julas symboler og tradisjoner	12
<i>Arild Alander</i>	Spanskesjuka i Nord-Østerdalen	21
<i>Arne Dag Østigaard</i>	Ei fælsleg jul	31
<i>Erik Tobias Taube</i>	«Dæ æ krig i Tylldala no!» – en undersøkelse av trefningene på Øverby 1718	39
<i>Maren Kværness Halberg</i>	Gisle Hagen – et musikkliv	46
<i>Per Hvamstad</i>	Reisende til Nord-Østerdalen for hundre år sia	51
<i>Jon Åsvold</i>	Tidssoner og jernbanen	62
<i>Randi Arnestad</i>	Påkledd i trekvart hundreår	67
<i>Leif Braseth</i>	Sørsamiske minneplater i fjellheimen	78
<i>Maren Kværness Halberg</i>	Bo Berndtsson og Ren-Eng. En historie om kultur og idrett samlet under en bred paraply	81
<i>Marit Arnesen</i>	Tynset Bokhandel 100 år. 1918 – 2018.....	89
<i>Odd Håkon Tjade</i>	En fatal reise til Grundsetmarkedet i 1730	98
<i>Arild Alander</i>	Tverrfjellet gruve. 1968 – 1993	105
<i>Jon Holm Lillegjelten</i>	Bondevennforeninga i Os	115
	Om forfatterne	120
	Årsrapport 2017	122

Forord

Vi opplever et stort engasjement omkring kulturhistorien og kulturminnene i vår region. Anno Musea i Nord-Østerdalen forsøker etter beste evne å drive god forvaltning av våre samlinger og formidling til våre innbyggere. Samtidig prøver vi å gå i dybden og til primærkilder for å kunne stadfeste og finne ut mere om vår fortid, slik at vi er bedre rustet inn i vår samtid og fremover i tid. Vi er stolte av å presentere nok ei årbok med meget gode og spennende artikler som spenner vidt hva angår temaer, tidshorisonter og geografi. Samtidig vil jeg nevne at vi har så mange flinke folk som utgir artikler, publikasjoner og bøker fra vår region om vår kulturhistorie. Uten disse ville helheten blitt langt fattigere, og disse menneskene fortjener en stor takk for det viktige arbeidet de gjør. Vi skulle selvsagt som avdeling gjerne hatt flere ressurser til å gå i dybden på mange ulike og spennende temaer, men totaliteten av våre oppgaver gjør at vi er avhengig av at interesserte entusiaster også fordyper seg og forsker i vår historie. Det er et vell av spennende lokale og regionale bøker som gis ut hvert år, og de anbefales på sterkeste.

Vi arbeider med mange artikkelforfattere både internt og eksternt, for å få til ei årbok som spenner vidt både temamessig og geografisk. Målet er å få til ei årbok med god variasjon slik at den treffer alle lag av befolkningen med deler av dens innhold, samtidig som en blir nysgjerrig på å lese resten av boka og da til og med kan bli overrasket og henvørt til å bli interessert i nye aspekter av fortida vår. Ikke bare ønsker vi å bidra til gode leseopplevelser, men like så gjerne skape refleksjon og nysgjerrighet

inn i vår samtid, og inspirasjon til å skape ei god framtid. Å drive museum handler ikke om å dvele ved fortida, men snarere å dra lærdom av å gå grundig inn i historien for å forstå oss selv i samtid og kunne skape et godt morgendagens samfunn. Forvaltningen av våre samlinger gjøres nettopp for å sikre verdier inn i framtida. Røtter er viktig for skape gode vilkår for framtidige generasjoner.

Vi er svært takknemlige for bidragene fra de frivillige bidragsyterne, fotografene og Per Roar Øian ved Smith Grafisk, samt våre ansatte her på Ramsmoen, som til sammen har gjort denne årboka mulig.

Gjennom Digitaliseringsenheten har vi det siste året fått digitalisert alle tidligere årbøker, og disse ligger ute på våre hjemmesider. Her er det fantastisk mye spennende lesestoff. Vi må også få anbefale flere spennende smakebiter fra våre arkiver, som er digitalisert og kan finnes via våre hjemmesider.

Vi håper årboka vår enda en gang vil glede mang en leser, velbekomme!

Ramsmoen, oktober 2018

Bersvend Salbu

Avdelingsdirektør/redaktør